

Učiteljski TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celi poli. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in oskerbuje razpošiljanje založništvo.

List 12.

V Ljubljani, 15. junija 1874.

Tečaj XV.

S p o m i n.

Vtise, ki jih sprejemamo po nagledovanji, in predočbe, ki jih dobivamo po ogledanih stvareh, hranuje spomin in kedar hočemo, nam jih predstavlja. Brez te dušne moči ni mogoče misliti na njen razvoj. Ko bi se namreč vtisi, ki jih dobivamo po svojih čutih, po notranjem nagledovanji, zgubljevali kakor dim, kako bi duša sklepala in mislila. Spomin je tedaj zelo važna dušna moč; prizadevajmo si, da ga ohranimo, oživimo in zvišamo njegovo delovanje.

Skušnja uči, da se spomin pri otrocih različno razodeva. Nekateri se v kratkem času veliko nauče, veliko znajo, navadno pa tudi to hitro pozabijo. Drugi se pa dalj časa trudijo, da si kako reč zapomnijo, pa jim to ostaja, kar so se s trudom naučili. Pervi imajo hiter, drugi počasen spomin. Srečen spomin je pa tisti, ki hitro zapopada, pa tudi ne pozabi, kar si je pridobil. Odgoja mora tedaj skerbeti, da se spomin tako vadi, da hitro sprejema in stanovitno obderžuje.

Misli v tej stvari, koliko se mora gojitelj prizadevati za vzbujo te dušne moči pri svojih gojencih, bile so pa v raznih časih tudi različne. Toliko vemo, kolikor v spominu hranimo, je bilo menda nekdanj vodilo pri poduku. Mitridat je baje govoril 22 jezikov, in Krasij namestnik v Aziji je odgovarjal vsakemu v tistem gerškem narečju, v katerem je kdo stopil s tožbo pred njega, in Cir je vedel povedati vsa imena svojih vojakov, beržkone je Kvintilijan, ki nam to pripoveduje, s tem hotel naznaniti, da izurjen spomin vse premore. Ta misel starih je beržkone povod bila, da so v srednjem veku veliko stavili na vajo spomina, da je

bilo večidel učenje v tem, da so učence priganjali, naj se uče iz glave. To pa je enostranost, v teku časa je moglo nastati protitežno prizadevanje. J. J. Rusô je posebno to sprožil; prav je spoznal, da znati nekaj nerazumljenih besed ni še učenost, pa iz napetosti pride v drugo napetost njegov „Emil“ se ne uči ničesa na pamet. — „V sredi je v zlati skledi.“ Besede in stavki, ki jih človek ve iz glave, niso še učenost sami na sebi in niso posebne vrednosti, ako jih ne razumeva; a vendar je spomin, ki shranjuje spoznane reči, sam na sebi vreden, da ga urimo, vadimo in uterjujemo, kajti vsak, kdor se hoče v kaki stroki prosto gibati, mora imeti na razpolaganje kolikor toliko gradiva, in v to mu pomore spomin.

Postavimo si pred oči in pogledjmo, kaj je spomin; spoznanje tega nam bo podalo naj imenitnejša vodila, kako vaditi in krepiti ga. — Pred vsem opazimo, da spomin v človeku že v zgodnji mladosti deluje. Zgodaj in kmalu se namreč nauči otrok maternega jezika, veliko reči si že otroče zapomni tako, da jih nikdar več ne pozabi. Ker pa učenček pri teh letih vso svojo duševno moč potrebuje in v to porabi, da se nauči govoriti, zato mu tačas ne nakladamo še posebnih vaj. Vendar pa otroka od časa do časa opomnimo na to, kar je že videl, ker potem se mu vse te nazorovane reči globokeje v spomin vtisnejo. Otrok pri 6 letih že ume toliko govora, da razločno pove, kar bi rad; razumeva svoje in njegovi tudi njega razumevajo; a potem naj se pa le toliko in takega iz glave nauči, kar je primerno njegovi izomiki. S tem, kar se nauči, vadi spomin, razširja znanje in uri jezik, ko se nauči neznanih besed in njih spreminjanja. Spomin se vadi in krepi, da more čedalje več sprejemati in hranjevati, in to je pa že veliko vredno! Dalje, ko se otrok uči lepih in žlahtnih resnic, lika se mu tudi okus, veseli ga pozneje le to, kar je lepo in dobro, studi pa, kar je gerdega in neolikanega. Med ljudstvom se nahajajo poskočnice, kratke pa dostikrat polzke in umazane, kdo se jih hitreje zapomni, kakor otrok? Učimo jih kratkih pa jedernatih izrekov, ki ne žalijo estetike in nrvnosti; tako morda naj bolje odpravljamo omenjeni zleg. Kratkih jedernatih izrekov se otroci z veseljem in hitro nauče, poleg tega taki, ki so se zgodaj vadili, obderžati v glavi besede in stavke, se ve da take, ki so jih razumeli in ki so bili primerni njih starosti, zadbé neko posebno zmožnost in izurjenost, da tudi tuje besede lahko pomnijo; to pa je neprecenljive vrednosti za daljno učenje in izobraženje.

Spomin pa ima drugič to lastnost, da lahko obderži, kar človeka veseli in zanimiva. No, to je tako jasno, kot beli dan! Kar nas ne zanimiva, gre pri enem ušesu noter, pri drugem ven. Iz tega pa izhaja vodilo, da naj se otrok le tega uči, kar ga more zanimivati. Opuščajmo vse to, kar je otroku previsoko ali pregloboko, kar namreč ne dosega, to ga tudi ne zanimiva. Marsičesa je pa vendar, kar otroka ne zanimiva, a skerbeti moramo, da ga bode zanimivalo. Med nerazumljene

reči štejemo vse posnete resnice, bodi-si, da govore sercu, ali umu. To otroka ne veseli; ako mu pa pokažemo, ob kateri priliki je to, kar sedaj sliši, že skusil, in kedaj utegne to rabiti, kar sliši, potem je mogoče, da ga bodo veselili izreki v tako kratki in lepi obliki, dobro si jih bo zapomnil, ter se jih spominjal v svojem življenji.

Kar se spomina tiče, opazimo tretjič tudi to, da ložej obdržimo v spominu to, kar je nazorno pred nami. Kolikanj bolj živo se duši v spomin vtisne podoba človeka, živali ali kraja takrat, ko to gledamo s svojimi očmi, mimo takrat, ko slišimo pripovedovati od tega. Kakor skozi odperta vrata pridejo podobe po čutih v naše notranje, in tam stanujejo. Kedar tedaj tirjamo od otrok, da si kaj iz glave zapomnijo, in mi tisto stvar lahko nazorno pokažemo, ne opuščajmo tega pokazati ali v natori ali v dobri sliki, in potem tirjajmo, da naj otrok to, kar je videl, slišal, ali otipal, z besedami izrazi. — Ako to more storiti, je stvar dobro ogledal, ker svoje opazke lahko z besedo naznani, in kar z besedo zna dopovedati, ostane potem bolj živo v spominu. Nekatera reč pa sama na sebi še ni nazorna, postane pa nazorna, ako jo znamo prav obdelovati. Basen ali povest se oživi, ako jo dobro naglašamo in povdarjamo, postane nazorna in se potem ložej v spominu ohrani. Splošen stavek postane nazoren, ako ga pojasnimo iz vsakdanjega življenja ali iz zgodovine; posebnosti kakega ljudstva, ako pripovedujemo posebne stvari iz njegovega življenja; značaj moža iz pripovedek, kjer se kaže njegova posebnost, tako ravnajè bomo spominu bistveno pripomogli. Skušamo pa tudi, da se ložej iz glave naučimo to, kar smo si zapisali; nekateri si pa tudi ložej zapomnijo, kar na glas bero. Pervikrat pomaga oko, drugikrat pa uho; obakrat pa dvojni nazor spominu.

Peter Hitzinger

(Znojemski, Podlipski)

v

slovstvu slovenskem.

XII.

»Spomnite se imenitosti del pokojnih očetov,
Cénite vrednosti scer roda sedajnega tud;
Kdor zaničuje se sam, podlága je tujčevi péti.«

Tako je slavni Koseski bravec Novic klical v spomin h koncu leta 1845, in verli Hicinger je v začetku l. 1854 rojakom svojim, po novem kopernečim, zagodel jo po švedski šegi v alliteraciji, ki biva v tem,